

Příloha k protokolu o SZZ č. ....

Diplomant: Bc. Barbora Staňková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta, Ústav kulturních studií

Obor: Literárně-historická studia (LHSn)

Recenzent/~~Vedoucí*~~ diplomové práce:

Datum odevzdání posudku: 15. 8. 2016

PhDr. Ladislav Zikmund-Lender

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

FUNKCIONALISMUS A VILOVÁ ARCHITEKTURA POČÁTKU 30. LET 20. STOLETÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

(téma)

Práci považuji jednoznačně za kvalitní, přínosnou, dobře strukturovanou. Diplomandka odvázně klade vlastní a zcela logické otázky (např. jak se mohl seznámit prachatický obchodník Johann Nepomuk Kral s vídeňským architektem Fritzem Reichlem). Právě v kapitole věnované Kralově vile v Prachaticích je zjevné, že zde je diplomandčina argumentace nejjistější, nejpřesvědčivější a jedná se tak o stěžejní část práce. Přestože diplomandka není studentkou oboru dějin umění a není tak podrobněji seznámena s metodami oboru a jeho terminologií, snese práce srovnání s běžnou kvalifikační prací z tohoto oboru, který je na dějiny architektury specializován. Následující připomínky slouží především k tomu, pokud by chtěla diplomandka práci dále rozšiřovat a výzkumu se nadále věnovat (třeba v rigorózní nebo dizertační práci) nebo by měla být některá část publikována (což zvláště v případě Kralovy vily a její interpretace nebo staveb dua Podzemný – Ossendorf v jižních Čechách považuji za více než vhodné).

V úvodní kapitole se diplomandka zdařile vypořádává s dosavadní literaturou a prameny k tématu. Činí tak věcně, výběr je relevantní.

Další kapitoly věnuje vývoji fenoménu vily a situaci v evropské architektuře 20. a 30. let. Domnívám se, že není třeba u historie stavebního typu začínat od antiky, což umožní diplomandce ve sledovaném úseku (20. a 30. léta) jít více do hloubky a co nejpodrobněji postihnout závažné změny, kterými typ rezidenční buržoazní vily od začátku 20. století do 30. let u nás prošel. Zabývá-li se diplomandka v této části rozvojem stavebního typu vily na počátku modernismu, je třeba zmínit, že byl navázán na ekonomické změny a rozvoj kapitalismu. Stavebníky se tak stávali významní podnikatelé a požadavek modernity byl velmi často motivován ani ne tak osobním vkusem, jako reprezentační funkcí. Totéž platilo

pro fenomén gesamtkunstwerku, který byl výdobytkem městských elit a měl sloužit opět pro reprezentaci (Hal Foster: *Design and Crime*); někteří umělci a architekti se proti takové moderní stylovosti ohrazovali (Adolf Loos). Pokud diplomandka rozlišuje po vzoru olomoucké diplomandky Ilony Matysové různé funkce vilové stavby (*soukromou, společenskou, provozní a komunikační*) (s. 22), nelze je dále rozdělovat na jednotlivé místnosti. Hovoříme-li o podobných funkcích třeba u nástěnných obrazů, také je nijak dále nelokalizujeme. Zároveň bych varoval před přebíráním teoretických konceptů z kvalifikačních prací, obdobný, ale propracovanější systém funkcí architektury rozpracoval třeba Jan Mukařovský ve svých přednáškách (vyšly jako edice).

Kapitola *Od moderny k funkcionalismu*, jejíž název byl převzat z titulu knihy Rostislava Šváchy z roku 1985, je sice pozoruhodnou syntézou dobového myšlení o architektuře vil, představuje však nejslabší část práce: zbytečný důraz na formalistické dějiny architektury. Šváchovým závěrem, a do jisté míry i závěrem diplomandky, je konstatování, že projevy architektury mezi 20. a 30. lety a architektonické projevy lokální a kanonické, právě není možné srovnat do lineární posloupnosti „od moderny k funkcionalismu“. Daleko zajímavější je zkoumat reálné důvody toho, proč stavby vypadají tak, jak vypadají (jak výzkumnou otázku dějin umění formuloval Meyer Shapiro), prostřednictvím uměleckého a sociálního habitu stavebníka i architekta a zdůvodnit, v čem jsou jednotlivé výkony zcela ojedinělé. Domnívám se, že by šlo celou práci napsat bez jediného použití označení *funkcionalismus* a byla by neméně zajímavou a přínosnou. Marginální poznámka: k pojmenování Loosovy koncepce prostoru *Raumplan* došlo až druhotně Heinrichem Kulkou. Že se nachází v Loosově retrospektivní citaci ve vzpomínkách jeho ženy je přesně ten moment, kdy diplomand musí k pramenu přistoupit kriticky. Okrajově, jako rodák z Hradce Králové, také musím protestovat proti označení města epicentrem funkcionalismu; funkcionalismus se zde naopak téměř vůbec neuplatnil, převládají zde spíše tradicionalistické projevy moderny.

Kromě formalistického pojetí dějin architektury bych diplomandce vytkl časté používání vágních pojmů jako *vliv* či *inspirace*, k jejich kritice srov. Tereza Johanidesová, "Úzkost z vlivu" v dějinách umění, *Umění* 1/2016.

Domnívám se, že v řadě srovnání přistupuje diplomandka k disproporčním komparacím – lokální jihočeské výkony jde těžko srovnávat s výkony Bauhausu, Le Corbusiera či Ludwiga Mies van der Rohe. Daleko zajímavější by bylo srovnání s pražskou či brněnskou scénou a s dalšími lokálními výkony.

K popisům jednotlivých staveb a medailonům jejich stavebníků/architektů by bylo vhodné přidat ještě oddíl o kontextu a interpretaci. Interpretační zázemí, které si autorka připravuje v úvodních kapitolách rozhledem po světové i domácí tvorbě, tak pro jednotlivé stavby v podstatě nevyužívá.

Jak se ukazuje, stavby by bylo vhodné konfrontovat a komparovat s tím, čím se zabývaly dobové časopisy (*Stavba, Volné směry, Stavitel, Architektonický obzor*) a jak určovala architektonické kánony architektonická centra a jak se to projevilo na periferiích. Někteří architekti přistupovali k zjednodušení a umírnění těch nejavantgardnějších myšlenek, aby byly pro venkov stravitelné, jiní naopak na následování nejaktuálnějších tendencí zcela rezignovali a vytvářeli vlastní, lokální a paralelní styly a někteří naopak zcela sebevědomě ty nejavantgardnější tendence na venkov přenášeli. Mezi těmito třemi body se předkládaná práce, bohužel spíše implicitně, rozprostírá.

Oceňuji kvalitně formulovaný závěr, který skutečně přináší věcné shrnutí práce a shrnutí odpovědí na průběžně pokládané výzkumné otázky.

Práce vykazuje jen nepatrné stylistické chyby.

Možné otázky do rozpravy:

Myslíte, že architekti jako Fritz Reichl, Richard Podzemný nebo F. A. Libra nějak měnili svůj styl staveb, určených pro venkov, na rozdíl od staveb určených pro Prahu nebo Vídeň? Jak? Adolf Loos měl celou řadu následovníků a žáků, kteří různými způsoby transformovali jeho odkaz (pozoruhodná byla např. snaha „zlidštvání“ a zjednodušování Loosových principů Heinrichem Kulkou). Jakým způsobem – doslovně nebo naopak volněji – s Loosovým odkazem nakládal Fritz Reichl v Kralově vile v Prachaticích? Které Loosovy názory byly pro Reichla určující a které naopak ve jménu pokroku a vlastního názoru vynechal? Jde to na Kralově vile doložit?

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **výborně**

.....
podpis ~~vedoucího~~ recenzenta*) diplomové práce

V Týništi nad Orlicí – Petrovicích, 15. 8. 2016